

הרב הראל דביר

מגע פיזי בין בני זוג נשואים הערות למאמרו של הרב יצחק רונס*

בגיליון הקודם התפרסמו שני מאמרים בנושא ביאה שלא כדרכה וביאה דרך איברים, וברצוני להעיר מספר הערות:

א. הרב רונס כותב במאמרו (עמ' 377 הערה 4): "המהר"ם מינץ (תשובה מט) מזכיר דרך אגב כי בימים שבינתיים, הנוהג היה כי החתן מתקרב אל אשתו ואף בא עליה דרך איברים", ע"כ. ואולם הביטוי "בא עליה דרך איברים" אינו מוזכר כלל בדברי מהר"ם מינץ בתשובתו, ולענ"ד אף מכללא אין הדברים נלמדים. ואבאר דברי בקצרה.

מהר"ם מינץ נשאל על קידושי טעות שנעשו בטבעת שלא הייתה שייכת לחתן, האם יש צורך לקיים קידושין חוזרים. הוא השיב שיש צורך, ובתוך דבריו שלל את האפשרות שהבעילה שהתקיימה בינתיים תחיל את הקידושין במקום קידושי הטבעת הכושלים. בתחילת דבריו, כתב מהר"ם מינץ שאין לסמוך על הביאה משום שאין וודאות שהיא אכן התקיימה כהלכה:

שמא לא הוי שום בעילה [...] דכמה חתנים בחורים אינן לוקחים הבתולים מיד, אלא שוהין כמה ימים אצל הכלה קודם שמשירין הבתולים, אם כן לא חשוב בעילה גמורה. ושמא אפילו הערה ליכא, דמסתמא הלכתא כרבי יוחנן דאמר הערה זו הכנסת עטרה ולא כשמואל דאמר זו נשיקה, דאפילו ר' יוחנן נגד (ריש לקיש) [רב] הלכה כר' יוחנן, מכל שכן ר' יוחנן כנגד שמואל (ו) [ד] הלכה כרב באיסורי נגד שמואל. ואם תמצא לומר דבעילת בתולה חשיב הערואה, מכל מקום פסקינן האשה אינה נקנית כי אם בגמר ביאה.

בהמשך דבריו הביא מהר"ם מינץ שיטה שלפיה האישה נקנית בהערואה אם דעתו של האיש היתה לקנותה בהערואה ולא בגמר ביאה, אך דחה את האפשרות לפטור מהצורך בקידושין חוזרים על סמך שיטה זו, וטעמו עמו:

עובדא דידן, מי יודע איך היה דעתם? וליכא למימר כיון דלגבי נפשיה גמר ביאתו (בהוצאה) [בהוצאת] זרע, הכא נמי חשיב גמר ביאה. הא ליתא, כיון דלא בא הזרע במקום הראוי להזריע, הוי כאלו הטיל על העצים ועל האבנים.

* הרב יצחק רונס, "מגע פיזי בין בני זוג נשואים", לעיל עמ' 376-382.

מבואר בדברי מהר"ם מיניץ שהוא מתייחס למקרה של העראה או מעט פחות מכך. החתן מבחינתו מנסה לקיים מעשה ביאה רגיל, אלא שפעמים רבות אין הוא מצליח לקיים ביאה כדרכה, שהרי מלבד העובדה שהוא מקיים את המצווה לראשונה בחייו, קיימים קרום בתולים ודוחק שרירי שמקשים על הביאה הראשונה. אין כאן שום רמז לביאה דרך איברים¹.

כך גם בשאר המקורות שהזכיר הרב רונס – מור וקציעה (או"ח ס"ו רפ)², שו"ת יד הלוי (אה"ע כ)³, ושו"ת חלקת יעקב (אה"ע פו⁴) – אין אפילו אחד שמזכיר, בחיוב או בשלילה, מנהג של ביאה דרך איברים.

ב. בפתיחת המאמר (עמ' 376-382), מציג הרב רונס את מחלוקת האחרונים בהבנת שיטת ר"י הזקן בתירוץ השני – האם התיר באופן חד פעמי רק ביאה שלא כדרכה עם הוצאת זרע (הבנת הפני משה), או שהתיר

1. כך נראה גם מהפניית מהר"ם מיניץ לדברי התוס' (יבמות יב ע"ב ד"ה שלש), ואכמ"ל.
2. המור וקציעה כותב לאסור על חתן צעיר לבעול בתולה בשבת, מהטעם הבא: "לפי שהילד אינו בקי יש לו טורח גדול, וגורם לו עצבון ויגיעת בשר מאד, ואז גם צערה כפול", זאת בשונה מחתן מבוגר וכל שכן חתן שכבר היה נשוי בעבר שבו יש להתיר זאת. ובכלל דבריו כתב שנראה לו שבעיה זו היא "טעמייהו דאחינו בני פולין שנמנעין מזה" דהיינו מבעילה ראשונה בשבת, וכפי שנוכר מנהגם בב"ח (או"ח רפ). ה"ט"ז (שם ב) תמה על חתנו הב"ח שהחמיר בזה, והמור וקציעה בא ליישב תמיהתו. ועל כל פנים אין בדבריו שום איזכור של ביאה דרך איברים ושל הוצאת זרע במקומה או שלא במקומה.
3. **היד הלוי** דן באישה שרחמה צר ובעלה חושש להוצאת זרע לבטלה, והוא משיב להתיר ומחלק בין רחם צר שבו אין חשש איסור לרחם אטום שבו אסר הרא"ש (שו"ת לג, ג) לקיים ביאה משום הוצאת זרע לבטלה, ומביא ראיה לכך מדברי הריצב"א (תשובות מיימוניות, נשים ו). וכותב: "ואין להקשות דסוף סוף הרי אית ביה לכאורה משום השחתת זרע, דיש לומר דאין זה מוכרח, דיש מציאות על פי זהירות שיבוא הזרע תוך פתח הפרודור אף בלא הכנסת אבר [...] וכן מצינו בתשובת מהר"ם מיניץ (סימן מט הראשון) שכתב בבחורים שאינן יכולין לבעול בעילת מצוה עד אחר כמה ימים, ועיין גם מור וקציעה (סימן רפ), ולא הזכיר מזהירות של תשובת הרא"ש הנ"ל. אלא ודאי דאין הענינים שווים, ופשיטא שכוונת מהר"ם מיניץ שיכוונו בכל האפשר באופן שבארתי לעיל ואזי לא חמיר מכל דבר שאינו מתכוין דקיימא לן דשרי אפילו באיסורי שבת". ומבואר בדבריו שיש לכוון "בכל האפשר" לקיים ביאה כדרכה ואם לא הצליח לית לן בה, אבל אם לא היתה כוונה כזו, אין מקום להתיר. וזה בדיוק להיפך מהמסקנה שהסיק הרב רונס מדבריו. ועוד יש להעיר שהיד הלוי לא הזכיר כלל את דברי ר"י בתשובתו, ושלא כדברי הרב רונס. ולעיקר היתר אינו מתכוון בהוצאת זרע לבטלה דרך תשמיש, יעוין בקונטרס **ווי העמודים** (בסוף ספר עמודי שש, סי' ב) ובמה שכתב שם בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל.
4. זו לשון **החלקת יעקב**: "הוא רוצה איזה ימים לשחק עמה בחיוב ונישוק ושאר קריבות ולשמחה, וכמו שהאריך מהר"ם מלובלין דגם זה הוא מצוה, ומזה נתפשט מנהג שלא להזדווג עמה תיכף כדי שתהיה לו אפשרות איזה ימים לשמחה בשאר מיני קריבות", ע"כ. וגם בדבריו לא מוזכרת ביאה דרך איברים, ואין התייחסות לשאלת הוצאת זרע לבטלה. מלבד זאת, יש לתמוה על הרב רונס שציין לחלקת יעקב כתנא דמסייע למנהג זה של דחיית הבעילה הראשונה והשמיט את דבריו החריפים מיד בהמשך המשפט: "ובאמת זה מנהג שטות וכלשון הש"ך ויש בו איסור מכמה טעמים ונכון לבטלו".

גם ביאה דרך איברים (הבנת הדרישה), ומציין צדדים לכאן ולכאן⁵. בהמשך הוא מאריך בהבאת הסוגיה ודברי ר"י, ומסיים:

מהעיון בדברי ר"י נראה לצדד בהבנתו של הדרישה לעיל, לפיו היתרו של ר"י שנאמר ביחס להוצאת זרע בביאה שלא כדרכה תקף אף לביאה דרך איברים, שכל עוד אין האדם מוציא הזרע מתוך כוונה להשחיתו אין הדבר נוגע לחטאם של ער ואונן.

אשמח אם הרב רונס יוכל להבהיר את כוונתו ולפרש מה הסיבה לצדד בהבנת הפרישה, מעבר לסיבות שהובאו בפתחת המאמר, ומהו המענה לנימוק שהובא לטובת הבנת הפני משה.

מקור: אסיא צט-ק עמ' 193-195 (2015).

5. לטובת הבנת הדרישה: משמעות לשון הטור, וכן דברי מהר"ם מינץ והאחרונים שאליהם התייחסתי בתחילת תגובתי. לטובת הבנת הפני משה: העבודה שביאה שלא כדרכה נחשבה ביאה לעניינים רבים ואילו ביאה דרך איברים אינה נחשבת. ויש לציין מקורות רבים מאוד לחילוק בין ביאה שלא כדרכה לביאה דרך איברים, אבל אכמ"ל.